Az ENHANCE akcióterve Műhelymunka módszertana

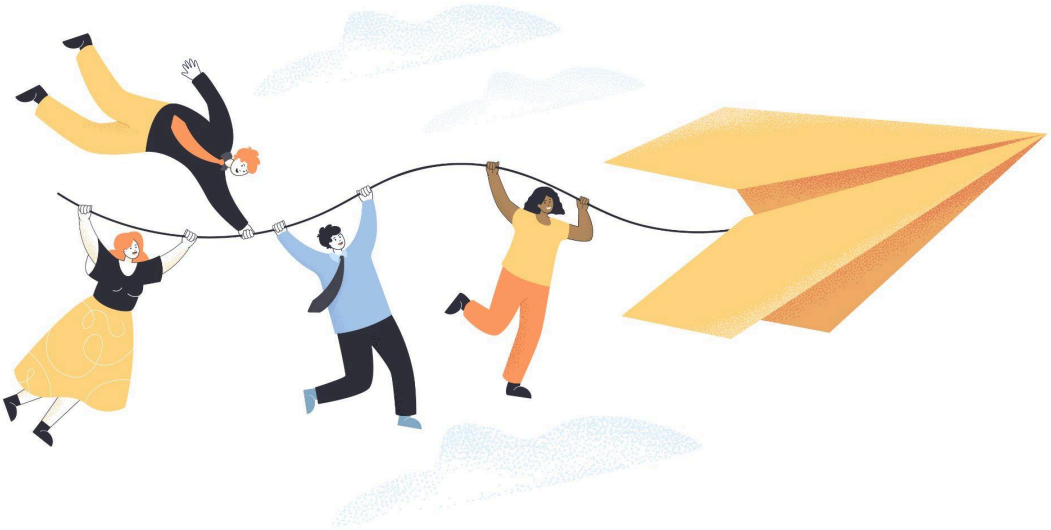

ENH.A.N.CE | A FELNŐTT TANULÓK HANGJÁNAK FELERŐSÍTÉSE

101133805-ös projekt — FEJLESZTÉS

Az AONTAS és az EAEA által koordinált kiadvány
2026. március

Tartalomjegyzék

Összefoglaló....5
A műhelymunka módszertanának célja....6
Célközönség....7
A műhelymunka módszertana....8
1. terület: akcióterv létrehozása | Helyszín beállítása....8
2. terület: Közösségépítés....11
3. terület: A tanulók hangjára vonatkozó gyakorlatok meghatározása....15
4. terület: Szabályzattervezés....17
5. terület: Átirányítások és zsákutcák kezelése....19
6. terület: Adatgyűjtés....21
Jelentések az ENHANCE workshopokról | Tapasztalataink....23
Írország....23
Magyarország....29
Ausztria....30
Hollandia....45
Svédország....46
Európai és nemzetközi workshop....54
....54
1. melléklet: Lebonyolítási ellenőrzőlista....72
2. melléklet: Minta workshopok akciótervei....74
3. melléklet – Az adatlap....76

Ez a jelentés a Creative Commons Attribution 4.0 International License alapján kerül közzétételre.

Ön szabadon:

Megoszthatja: másolhatja és terjesztheti az anyagot bármilyen adathordozón vagy formátumban.

Átdolgozhatja: bármilyen célra, akár kereskedelmi célra is, átalakíthatja, átdolgozhatja és továbbfejlesztheti az anyagot. A licencadó nem vonhatja vissza ezeket a jogokat, amíg Ön betartja a licenc feltételeit.

A következő feltételek mellett:

Névjelölés — Meg kell adnia a megfelelő hivatkozást, linket kell biztosítania a licenchez, és jeleznie kell, ha változtatásokat hajtott végre. Ezt bármilyen ésszerű módon megteheti, de nem olyan módon, amely azt sugallja, hogy a licencadó támogatja Önt vagy az Ön felhasználását.

Megosztás azonos feltételekkel — Ha átalakítja, átalakítja vagy továbbfejleszti az anyagot, hozzájárulásait ugyanazon licenc alapján kell terjesztenie, mint az eredetit.

https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/

Projektpartnerek

Összefoglaló

Az ENHANCE Workshop Módszertan egy részvételen alapuló eszköz, amelynek célja az ENHANCE akcióterv, az ENHANCE projekt egyik kulcsfontosságú eredményének közös létrehozásának és megvalósításának támogatása. Ez a módszertan lehetővé teszi a felnőttoktatók, a civil szervezetek, a politikai döntéshozók és a tanulók számára, hogy együttműködve olyan környezetet teremtsenek, ahol a felnőtt tanulók hangja nemcsak meghallgatásra talál, hanem érdemi változásokat is előidéz az oktatási rendszerekben és a politikai folyamatokban.

A demokrácia, az inkluzió és az önrendelkezés értékeire épülő módszertan egy sor közösen megtervezett műhelymunka során került kidolgozásra, és moduláris felépítésének köszönhetően különböző helyi kontextusokhoz és közösségi igényekhez igazítható. Segíti a résztvevőket annak feltárásában, hogy mit jelent a tanulók hangja a gyakorlatban, hogyan építhető be a felnőttképzésbe, és hogyan alakíthatják ezek a felismerések az intézményi változásokat, valamint hogyan járulhatnak hozzá a szakpolitikai ajánlásokhoz.

Minden terület strukturált tevékenységeket, kritikai reflexióra szolgáló eszközöket és facilitációs útmutatást kínál, biztosítva az elérhetőséget és a rugalmasságot. A módszertan egyszerre termék és folyamat – egy gyakorlati akcióterv –, amely segít a gyakorlati közösségeknek munkájukat összehangolni az ENHANCE tágabb céljaival, azaz a tanulói cselekvőképesség erősítésével, a részvételi oktatási ökoszisztémák kiépítésével, valamint a marginalizált hangok felerősítésével.

A helyi műhelyeket a nemzeti és európai politikai párbeszédekhez kapcsolva az ENHANCE műhelymódszertan keretet biztosít a fenntartható hatások eléréséhez. A várt eredmények között szerepel a tanulók mint az oktatás társszerzőinek erőteljesebb elismerése, az oktatók és a civil társadalmi szervezetek kapacitásának növelése a részvételi gyakorlatok beépítése terén, valamint egy reagálóképesebb és inkluzívabb felnőttképzési rendszer kialakítása Európa-szerte.

A műhelymunka módszertanának célja

Az ENHANCE műhelymódszertan egy gyakorlatias, rugalmas keretrendszerként lett kialakítva, amely elősegíti az ENHANCE akcióterv közös kidolgozását és megvalósítását. Fő célja, hogy felhatalmazza a felnőtt tanulókat és a szakembereket az oktatási gyakorlatok és politikák alakítására azáltal, hogy a részvétel, a hang és a cselekvőképesség elveit beépíti a tanulási folyamatba. Ez válaszul szolgál az ENHANCE projekt által azonosított egyik legfontosabb kihívásra: annak ellenére, hogy egyre nagyobb figyelmet kap a tanulóközpontú oktatás, sok felnőttképzési rendszerben még mindig hiányoznak azok a struktúrák, terek és eszközök, amelyekkel a tanulókat érdemben bevonhatnák a tanulási útjukat érintő döntések alakításába.

Ez a módszertan egyszerre kínál pedagógiai és stratégiai megközelítést. Egyrészt strukturált folyamatot biztosít a facilitátorok és oktatók számára, amelynek segítségével reflektív, részvételi műhelyeket szervezhetnek, ahol a felnőtt tanulóknak teret adnak igényeik, kihívásaik és törekvéseik kifejezésére. Másrészt közös nyelvet és útmutatást biztosít a résztvevőknek – beleértve a civil társadalmi szereplőket és a döntéshozókat is – ahhoz, hogy a megélt tapasztalatokat politikai ajánlásokká, közösségi kezdeményezésekké vagy szervezeti elkötelezettségekké alakítsák át.

A hat terület egy olyan utat követ, amely tükrözi az ENHANCE akcióterv logikáját:

- 1. terület: *Helyzetfelmérés*: bemutatja az akcióterv koncepcióját, és felkéri a résztvevőket, hogy reflektáljanak a kontextusaikra és motivációikra.
- 2. terület: *Közösségépítés*: a kapcsolatépítésre és a közös értékekre összpontosít a bizalom és az együttműködés elősegítése érdekében.
- 3. terület: *Gyakorlatok meghatározása*: konkrét példákat mutat be arra vonatkozóan, hogyan fejeződik ki (vagy fejeződhetne ki) a tanuló hangja különböző környezetekben.
- 4. terület: *Politikatervezés*: ezeket a gyakorlatokat a rendszerszintű változásokhoz kapcsolja az érdekérvényesítés vagy reform lehetőségeinek azonosításával.
- 5. terület: *Az átirányítások és zsákutcák kezelése*: teret teremt az akadályok leküzdésére, a stratégiák adaptálására és a rugalmasság megőrzésére.
- 6. terület: *Adatgyűjtés*: támogatja a műhelymunkák eredményeinek nyomon követését és dokumentálását, beleértve a tanulók hozzájárulását is.

A módszertan valós európai kísérleti tapasztalatokon alapul, különösen a módszertan svédországi, ausztriai, magyar, ír és hollandiai kísérleti alkalmazásain, valamint az EAEA és a SOLIDAR európai tagságán. A politikai döntéshozók, a felnőttképzési szolgáltatók és a tanulók olyan meglátásokkal és eszközökkel járulnak hozzá, melyek az egyes területeket gazdagítják. Emellett támogatja az iteratív tanulást is: a facilitátorokat arra ösztönzik, hogy szükség szerint adaptálják a tartalmat, és újra megnézzék a korábbi területeket.

Fontos, hogy a módszertant az ENHANCE projekt időtartamán túl is használni lehessen. Tartós infrastruktúrát biztosít a párbeszédhez és a cselekvéshez, segítve a felnőttképzési szervezeteket, hálózatokat és politikai platformokat abban, hogy fenntartsák a tanulóközpontú innováció iránti lendületet. Akár helyi műhelymunkákban, országos fórumokon, akár transznacionális cserék során alkalmazzák, a módszertan biztosítja, hogy a felnőtt tanulók – különösen azok, akik rendszerszintű akadályokkal szembesülnek – rendelkezzenek az eszközökkel, a területtel és a támogatással ahhoz, hogy alakítsák azokat a rendszereket, amelyek őket formálják.

Célközönség

Az ENHANCE műhelymódszertan célja, hogy egy sokszínű, de egymással összekapcsolt közönséget szolgáljon, amely elkötelezett a felnőttképzés javítása iránt részvételi és inkluzív megközelítések révén. **Minden műhelyt úgy terveztek, hogy összesen 4 óráig tartson (akár egyben, akár két 2 órás ülésen), és a csoport létszáma 5–7 fő legyen.** A célközönség a következőket foglalja magában:

1. Felnőttképzők és oktatási szolgáltatók

Ide tartoznak a nem formális, közösségi alapú vagy formális felnőttoktatásban dolgozó facilitátorok, oktatók, programtervezők és intézményi vezetők. A módszertan segít nekik olyan biztonságos, strukturált környezetet teremteni, amelyben a felnőtt tanulók kifejezhetik tapasztalataikat, és hozzájárulhatnak a tanulási folyamatok kialakításához és fejlesztéséhez.

2. Civil társadalmi szervezetek

A társadalmi befogadás, a migránsok jogai, a nők társadalmi szerepvállalásának előmozdítása, a digitális egyenlőség vagy a közösségfejlesztés területén működő szervezetek gyakran hidakként működnek a tanulók és az intézmények között. Ez a módszertan támogatja a civil szervezeteket a marginalizált tanulók hangjának összegyűjtésében, felemelésében és figyelembevételében, biztosítva, hogy érdekképviseletük és szolgáltatásaik közösen kidolgozottak és reagálóak legyenek.

3. Politikai döntéshozók és hatóságok

A felnőttképzésért, a készségfejlesztésért és az egész életen át tartó tanulás stratégiáért felelős önkormányzati, regionális és országos hatóságok kulcsfontosságú érdekelt felek. A módszertan olyan eszközöket biztosít számukra, amelyekkel érdemben bevonhatják a tanulókat és a közösségeket, elősegítve az inkluzív politikaalkotást és az elszámoltathatóságot.

4. Felnőtt tanulók

A módszertan középpontjában maguk a felnőtt tanulók állnak – különösen azok, akiket hagyományosan kizártak a döntéshozatali terekből. A workshopok felépítése biztosítja,

hogy a különböző hátterű tanulók (beleértve az alacsony jövedelmű, migráns, munkanélküli, vidéki vagy faji alapon elkülönített közösségeket) biztonságosan és értelmesen vehessenek részt bennük. Minden workshopon a tanulók aktívan részt vesznek a tudás és a stratégia társteremtőiként.

5. Hálózatok és szövetségek

Az ernyőszervezetek, az uniós platformok és az érdekképviseleti szövetségek ezt a módszertant felhasználhatják a határokon átnyúló tanulás elősegítésére, a tagszervezetek támogatására és a bevált gyakorlatok terjesztésére.

A műhelymunka módszertana

1. terület: akcióterv létrehozása | Helyszín beállítása

Miért fontos a helyszín megteremtése?

Bármely részvételi folyamat első lépése az, hogy közös megértést alakítsunk ki a előttünk álló útról. A felnőttképzésben, különösen akkor, ha a tanulók hangjának megerősítése és a döntéshozatalra gyakorolt befolyás növelése a cél, ez azt jelenti, hogy egy olyan nyitott térrel kell kezdeni, ahol a várakozások, a szerepek és az értékek közösen alakíthatók ki. A keretek kijelölése nem csupán a logisztikai egyértelműségről szól – hanem a bizalomépítésről, a szerepek felcseréléséről és arról, hogy a folyamatba a kezdetektől fogva bevonjuk minden hangot, beleértve a hagyományosan marginalizáltakat is.

Az ENHANCE projektben a tanulók hangjának meghallgatása nem szimbolikus cél, hanem strukturális cél. A felnőtt tanulók, oktatók, civil társadalmi szereplők és döntéshozók bevonása az akcióterv közös kidolgozásába megköveteli, hogy az út megkezdése előtt szándékosan szünetet tartsunk. Ez a terület lehetőséget ad egy ilyen szünetre. Arra invitálja a résztvevőket, hogy gondolkodjanak el azon, **miért vannak itt**, **hogyan határozzák meg a tanulók hangját**, és **milyen változásokat remélnek látni**. Ezzel megteremti az alapot a hiteles együttműködéshez.

Ezen a területen a résztvevők a következőket fogják elérni:

- Megértik a műhelysorozat céljait és a saját szerepüket benne;
- Megismerkednek az ENHANCE akcióterv-tervezetével és az abban javasolt útvonalakkal;
- Elkezdik kialakítani a közös nyelvet és a bizalmat a többi résztvevővel.
- elkezdenek elgondolkodni azon, hogy mely lépések vagy mérföldkövek illeszkednek a saját kontextusukhoz;

Az ENHANCE akcióterv-tervezet bemutatása

Az ENHANCE akcióterv-tervezet (lásd az alábbi ábrát vagy a kinyomtatott segédanyagokat) egy vizuális, nem lineáris út a kulcsfontosságú szakaszokon keresztül, amelyek támogatják a tanulók részvételét az oktatáspolitika és -gyakorlat alakításában. Ez nem egy rögzített eszköz — hanem egy folyamatosan fejlődő térkép, amelyet a műhelymunka folyamata során módosítanak, megvitatnak, adaptálnak és lokalizálnak.

Az akcióterv a következő főbb mérföldköveket tartalmazza:

1. **Közösségek építése**
   Olyan terek létrehozása, ahol a tanulók, az oktatók és a civil szervezetek megoszthatják tapasztalataikat és kölcsönös bizalmat építhetnek.

2. **A politikai képviselet és láthatóság erejének megértése**
   Annak feltárása, hogy a tanulók hogyan vannak (vagy nincsenek) képviselve az oktatáspolitikában és a nyilvános diskurzusban, és mit jelent a láthatóság az önrendelkezés szempontjából.

3. **A részvétel akadályainak és elősegítő tényezőinek kezelése**
   Annak azonosítása, hogy mi akadályozza vagy támogatja a tanulók aktív részvételét – beleértve az intézményi kultúrát, a rendszerszintű egyenlőtlenségeket és a politikai szereplők szerepét.

4. **Tanulói és gyakorlati szakemberek bevonására irányuló stratégiák kidolgozása**
   Olyan módszerek közös tervezése, amelyek segítségével a felnőtt tanulók és az oktatók érdemi módon részt vehetnek a döntéshozatali folyamatokban – mind a szervezetekben, mind a tágabb irányításban.

5. **Közösségi alapú érdekképviseleti tevékenységek kidolgozása**
   Ötletek megvalósítása: együttműködés a közösség más tagjaival a tudatosság növelése, a támogatás mozgósítása és a szakpolitika vagy a gyakorlat megváltoztatásának előmozdítása érdekében.

6. **A figyelem elsajátítása a politikaalkotásban**
   A hatalom átruházása a meghallgatáson keresztül: a döntéshozók és intézmények kapacitásának kiépítése az elszámoltatható és alázatos meghallgatásra.

7. **A tanulók szerepének erősítése a döntéshozatalban**
   Áttérés a szimbolikus befogadásról a strukturális részvételre: annak biztosítása, hogy a tanulók részt vegyenek a napirend-meghatározásban, az erőforrás-elosztásban és az irányítási folyamatokban.

Hogyan használjuk az akciótervet ebben a workshopon

Ezen a területen az akcióterv-tervezetet **beszélgetésindítóként** és **közös tervezési eszközként** használjuk.

A résztvevők:

- **Vizuálisan és fogalmilag áttekintik az akciótervet**, a képet a tanulási és cselekvési út metaforájaként használva

- Kis csoportokban vagy párokban gondolkodjanak el azon, hogy mely elemek érződnek a legrelevánsabbnak, illetve melyek hiányoznak a saját helyi kontextusukban;

- Felkérést kapnak, hogy helyezzék el magukat az akciótervben – hol tartanak jelenleg? Mi az a „következő lépés", amelyet meg szeretnének tenni?

- Elkezdenek javaslatokat tenni az akcióterv módosítására, kiegészítésére vagy adaptálására a megélt tapasztalatok alapján.

A facilitátoroknak világossá kell tenniük, hogy nincsenek „helyes" válaszok – a résztvevők vitathatják az akcióterv sorrendjét, tartalmát vagy szerkezetét. Ez a lehetőségük arra, hogy alakítsák a közös eszközt, amelyet a következő területeken fognak használni.

Megerősítendő fő üzenetek

- Az akcióterv egy élő eszköz – a visszajelzéseiddel együtt fejlődik.
- A te hangod központi szerepet játszik – ez a folyamat a rendszerszintű változáshoz vezető utak közös megteremtéséről szól.
- A helyzet felvázolásával kezdjük, mert az átalakulás közös tisztánlátást és bizalmat igényel.

Az akcióterv eszköze

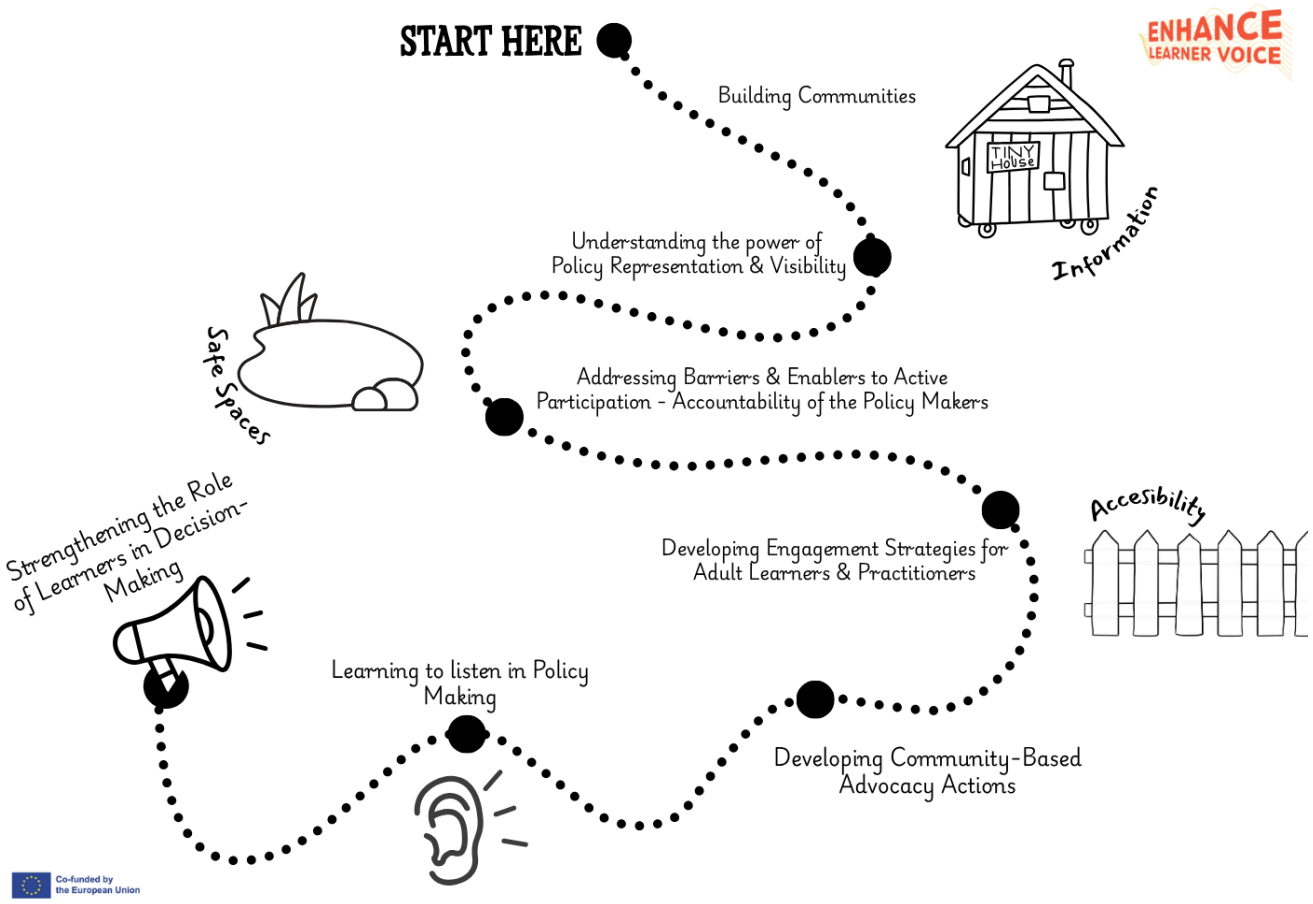

2. terület: Közösségépítés

Miért fontosabb a közösség a tartalomnál?

A részvételi felnőttképzésben a párbeszéd minősége a kapcsolatok minőségétől függ. Mielőtt érdemben foglalkozhatnánk a politikával, a véleménynyilvánítással vagy az érdekképviselettel, időt kell szánnunk egy ideiglenes, de erős tanulási közösség felépítésére. Ez a terület a résztvevők közötti bizalom, nyitottság és kölcsönös tisztelet ápolására összpontosít – hiszen sokan közülük nagyon eltérő élettapasztalatokkal, szerepekkel vagy hatalmi pozíciókkal rendelkeznek.

A közösségépítés ebben az összefüggésben nem konszenzust vagy kényelmet jelent. Inkább olyan tér létrehozását jelenti, ahol elismerik a különbségeket, tiszteletben tartják az élettapasztalatokat, és lehetőség van a sebezhetőségre. Ez különösen fontos a felnőtt tanulók hangjának megerősítésekor, főleg a marginalizált vagy alulreprezentált közösségekből származók esetében. Tudniuk kell – a gyakorlaton keresztül, nem csak szavakkal –, hogy értékelik a nézőpontjukat, és hogy ez a tér biztonságos a megnyilvánulásra.

Ennek a területnek a céljai a következők:

- A résztvevők közötti közös cél- és tartozásérzet elősegítése;
- A jövőbeli megbeszéléseket meghatározó értékek, remények és aggályok feltárása;
- A csoport felkészítése arra, hogy tiszteletteljesen kezelje a feszültségeket, a hatalmi viszonyokat és a különbségeket;
- Olyan „rövid távú közösség” létrehozása, amely támogatja az őszinte párbeszédet az akcióterv-folyamat során.

Az oktatók, a segítők és a tanulók szerepe

Ez a terület arra invitál, hogy rövid időre tegyük félre a szerepeket – tanár, tanuló, döntéshozó, facilitátor – és helyette az **emberekre, mint a közös út résztvevőire** összpontosítsunk. Minden résztvevőt arra invitálunk, hogy teljes önmagát hozza a terembe, ne csak szakmai vagy tanulói identitását.

A moderátorokat arra ösztönözzük, hogy példával járjanak elöl – legyenek átláthatók a saját pozíciójukat illetően, és aktívan hívják meg azokat, akik kevésbé hajlamosak elsőként megszólalni. A tanulókat, különösen azokat, akiknek saját tapasztalatuk van a kirekesztésről, támogatni kell abban, hogy nyomás nélkül találjanak módot a részvételre. A közösségépítési folyamatnak figyelembe kell vennie azokat a strukturális egyenlőtlenségeket is (például nyelv, iskolázottság, digitális készségek vagy társadalmi státusz), amelyek befolyásolhatják, hogy ki érzi magát biztonságban a hozzájáruláshoz.

Javasolt keretezési kérdések

- Mi hozott minket ma ide – a munkakörünkön vagy szerepünkön túl?
- Mit remélünk megtanulni – és mit vagyunk készek elfelejteni?
- Hogyan néz ki és milyen érzés számodra egy „részvételi" tér?
- Milyen megállapodásokat kell kötnünk ahhoz, hogy itt biztonságban érezzük magunkat, meghallgassanak és tiszteljenek minket?

Tevékenységek egy rövid közösség építéséhez

Használja ezt a helyet egy olyan tevékenység beillesztésére, amelynek célja a gyors kapcsolatépítés, a pszichológiai biztonság és a résztvevők közötti kötődés megteremtése. Ezek közé tartozhatnak kreatív bemelegítők, történetmesélő körök, szerepcsere, értékek rangsorolása vagy rövid párbeszédek. A teljes időtartamot 15–30 percre tervezze. - Ajánlások az EAEA-tól:

1. tevékenység: „A hangok folyója" (20–30 perc)

***Cél**: Segíteni a résztvevőknek, hogy személyes tapasztalataikon keresztül kapcsolatot teremtsenek, és elgondolkodjanak azon, mit jelentett számukra a hang és a részvétel az életükben.*

***Hogyan működik**:*

1. ***Bevezetés (2 perc)**: Kérje meg a résztvevőket, hogy képzeljék el a saját „hang folyójukat" – azokat az életükben eltöltött pillanatokat, amikor úgy érezték, hogy meghallgatják őket, elhallgattatják őket, megerősítik őket vagy figyelmen kívül hagyják őket. Ezek az oktatásból, a munkából, a családból vagy a közéletből származhatnak.*

2. ***Csendes elmélkedés (5 perc)**: Kérjen meg minden résztvevőt, hogy vázolja fel vagy rajzolja le a „folyóját" egy papírlapra (vagy digitálisan), és jelölje meg az út mentén néhány kulcsfontosságú pillanatot. Nincs szükség művészi tehetségre – elég néhány szimbólum vagy szó.*

3. ***Páros beszélgetés (10 perc)** : Párokban a résztvevők felváltva megosztják a folyójukat, és röviden leírnak egy-két kiemelkedő pillanatot.*

4. ***Csoportos kibeszélés (10–15 perc):** Gyűljetek össze, és gondoljátok át közösen a történteket:*

    - *Milyen érzés volt a saját hangotokra visszagondolni?*

- *Milyen körülmények segítettek abban, hogy meghallgatva érezzétek magatokat?*
- *Mire van szükségünk ahhoz, hogy ez a tér olyan legyen, ahol minden hang szabadon áramolhat?*

***Miért működik**:*
Ez a tevékenység a résztvevők élettapasztalatára összpontosít, és finoman a hang, a részvétel és a bizalom felé tereli a beszélgetést. Segít lebontani a hierarchiákat és ösztönzi az empátiát.

2. tevékenység: „Egyetértünk / Nem értünk egyet" (15–20 perc)

***Cél:** A résztvevők közötti közös nevezők gyors feltárása és a különbségek tiszteletteljes elismerése.*

***Hogyan működik**:*

1. ***Előkészítés**: Készítsen elő egy 8–10 állításból álló listát (lásd az alábbi példákat). Ezeknek általánosnak, azonosulhatóaknak kell lenniük, és úgy kell megfogalmazni őket, hogy kapcsolatot vagy betekintést keltsenek.*

2. ***Utasítások**: Olvassa fel az állításokat egyenként. Mindegyik után a résztvevők a terem egyik oldalára lépnek (vagy az online csevegésben emojit/felemelt hüvelykujjat használnak), ha az állítás rezonál velük, vagy ülve maradnak, ha nem. Kérje meg az embereket, hogy nézzenek körül, és vegyék észre a mintákat..*

3. ***Opcionális**: Minden mozgás után megkérhet néhány embert, hogy magyarázza el a választását, ha kényelmesen érzi magát.*

4. ***Eredmények értékelése**: Gondolkodjanak el csoportként::*

    - *Mi lepett meg?*

    - *Mit árul el ez a tevékenység arról, hogy kik vagyunk – egyénileg és együttesen?*

    - *Hogyan értékelhetjük a közös és a különböző tapasztalatokat?*

Minta kimutatások:

- *Élethosszig tartó tanulásra törekvő embernek tartom magam.*
- *Úgy éreztem, kimaradtam az engem érintő döntésekből.*
- *Több nyelven beszélek.*
- *Életem egy bizonyos pontján nehezen tudtam hozzáférni az oktatáshoz.*
- *Úgy hiszem, hogy a közösségeknek hatalmukban áll megváltoztatni a rendszereket.*
- *Láttam már működőképes politikát... és láttam már kudarcot is.*

Miért működik:
Ez a tevékenység közös érzelmi „térképet" alkot a csoportról – megerősítve, hogy bár vannak különbségek, létezik egy erős közös alap is. Csökkenti a korlátokat és elősegíti a kölcsönös tiszteletet anélkül, hogy mély sebezhetőséget igényelne.

Közös megállapodások kialakítása (opcionális, de javasolt)

A kezdeti tevékenységek után a facilitátorok dönthetnek úgy, hogy közösen kidolgoznak egy sor **közösségi megállapodást** vagy „munkaprincipeket" a foglalkozásokra. Ezek között szerepelhetnek:

- Azért figyelj, hogy megértsd, ne azért, hogy válaszolj.
- Személyes tapasztalatból beszélj.
- Maradj nyitott a kellemetlenségekre és a tanulásra.
- Tiszteletben tartsd a nyelvi és kulturális különbségeket.
- Lépj fel, lépj hátra (egyensúlyozott részvétel).

Ezeket a megállapodásokat egy jól látható poszteren vagy digitális dián lehet rögzíteni, és szükség szerint a workshopok során újra át lehet nézni vagy módosítani.

A terület lezárása: A közösség gyengéd kezelése

Ez egy rövid ideig fennálló közösség – amelyet a találkozó vagy a műhelyek sorozatának időtartamára hoztak létre –, de ez nem teszi kevésbé valódivá. Amit itt felépítenek, az messze túlmutathat a tárgyalótermen, új gyakorlatokban, partnerségekben és betekintésekben. Ez a terület nem állandó csoportok létrehozásáról szól, hanem a hangnem és a közös etika megteremtéséről a következő lépésekhez.

3. terület: A tanulók hangjára vonatkozó gyakorlatok meghatározása

Az elvtől a gyakorlatig

A bizalom kiépítése és a közös értékek és tapasztalatok átgondolása után ez a terület arra összpontosít, hogy azonosítsa és megfogalmazza, **hogyan néz ki a tanulók hangja a gyakorlatban**. A „tanulók hangja" tág vagy elvont fogalom lehet – amelyet gyakran használnak a politika, a pedagógia vagy a civil társadalom kereteiben –, de ahhoz, hogy érdemi változást hozzon, valós tapasztalatokon, környezeteken és kapcsolatokon kell alapulnia.

Ez a terület támogatja a résztvevőket abban, hogy feltérképezzék és megosszák azokat a példákat, ahol a tanulói hang már jelen van a saját kontextusukban, valamint azonosítsák azokat a hiányosságokat vagy területeket, ahol még hiányzik. Ezen a folyamaton keresztül a csoport elkezd felépíteni egy **közös szókincset** azokról a gyakorlatokról, eszközökről és stratégiákról, amelyek lehetővé teszik az érdemi részvételt. Ezek a formális konzultációs struktúráktól az informális kulturális gyakorlatokig, vagy a helyi kezdeményezésektől az intézményi innovációkig terjedhetnek.

Miért fontos ez a lépés?

Túl gyakran a részvételről szóló beszélgetések csak vágyálmok maradnak – arra koncentrálnak, hogy mi *kellene* történnie, ahelyett, hogy mi *történik*. Az ENHANCE akcióterv azonban attól függ, hogy képesek vagyunk-e azonosítani a **működő gyakorlatokat**, még akkor is, ha azok kicsik, helyi szintűek vagy alulértékelték. Ez a terület a általános beszélgetésről a közös tanulásra való átállásra ösztönöz.

Segíti a résztvevőket:

- Felismerni és megnevezni azokat a hatékony gyakorlatokat, amelyek hangot adnak a felnőtt tanulóknak;
- Értsd meg azokat a feltételeket, amelyek lehetővé teszik ezen gyakorlatok sikerességét;
- Hasonlítsa össze a tapasztalatokat a különböző szerepkörök és ágazatok között (tanulók, oktatók, civil szervezetek, politikai döntéshozók);
- Kezdje el dokumentálni azokat a gyakorlatokat, amelyek segíthetnek a szakpolitika kidolgozásában, vagy máshol is alkalmazhatók.

Főbb vitatémák

Érdemes lehet a következő vezértémák köré szervezni a beszélgetéseket:

- Hol és mikor hallathatják hangjukat a tanulók?
- Milyen formákat ölt ez a hang?(pl. konzultáció, közös tervezés, történetmesélés, vezetés)
- Hogyan hallják meg, vagy hogyan cselekszenek az intézmények vagy a rendszerek ennek a hangnak a nyomán?
- Milyen eszközök, megközelítések vagy terek támogatják az értelmes interakciót?
- Milyen kockázatokkal, akadályokkal vagy szimbolikus jelenségekkel találkoztunk?

Javasolt tevékenységek

Feladat: „A gyakorlatok feltérképezése”*(30–45 perc)*

1. Kiscsoportos munka (20–30 perc)
Alkossatok kis csoportokat (3-5 fő). Minden csoport kap egy nagy papírlapot (vagy közös digitális táblát) egy egyszerű ráccsal vagy térképpel. Arra kérjük őket, hogy írják le vagy vázolják fel a következőket:

- Példák arra, hogy hol jelenik meg a tanuló hangja a környezetében
- Alkalmazott eszközök vagy stratégiák (pl. tanácsok, kortársak támogatása, szakpolitikai visszajelzések, történetmesélés)
- Ki kezdeményezi a gyakorlatot, és kinek hasznos?
- Akár formális, informális vagy helyi szintű gyakorlatokról van szó

2. Galériaséta vagy csoportos megosztás (10–15 perc)
A csoportok elhelyezik a térképeiket a teremben, vagy bemutatnak kulcsfontosságú példákat. A résztvevők mozogva megjegyzéseket, kérdéseket vagy összefüggéseket fűznek hozzá öntapadós cetlik segítségével vagy beszélgetés közben.

Opcionális utólagos teendő: „Esettanulmány mélyreható elemzése”

Kérj meg egy vagy két résztvevőt, hogy mutassanak be részletesebben egy gyakorlatot – ne csak azt írják le, hogy mi az, hanem azt is, hogyan fejlesztették ki, mi tette működőképessé, és milyen kihívások állnak még fenn.

Tippek a lebonyolításhoz

- Hangsúlyozd, hogy a gyakorlatok lehetnek kis léptékűek, mégis jelentősek.
- Kerüld az idealizáló példákat – bátorítsd az őszinte beszélgetést a korlátokról és a tanulásról.
- Érvényesítsd azokat az informális vagy kulturális gyakorlatokat, amelyeket talán nem „ismernek el", de hatalmon vannak.

Link az akciótervhez

Ez a terület több akciótervi pont megvalósítását is támogatja, és az itt azonosított gyakorlatok **esettanulmányként** vagy **bizonyítékként** szolgálhatnak a későbbi területeken – különösen akkor, amikor a résztvevők érdekérvényesítő tevékenységeken vagy a politika kialakításán dolgoznak. Kérje meg a résztvevőket, hogy javasolják, az akcióterv melyik szakaszába illeszkednek azok a gyakorlatok, amelyekről éppen beszélgetnek.

4. terület: Szabályzattervezés

A gyakorlattól a befolyásolásig

Ez a terület egy kritikus váltást jelöl: a résztvevők a meglévő gyakorlatok azonosításától és megosztásától (3. terület) a **politikai változás** elképzeléséhez és javaslatához lépnek. Arra kéri a résztvevőket, hogy gondolkodjanak el azon, mi szerintük változnia kellene a felnőttképzést alakító rendszerekben, intézményekben vagy politikákban – és fogalmazzák meg ezeket az ötleteket olyan módon, hogy azokat a döntéshozóknak is el lehessen közvetíteni.

Itt nem a tökéletes szakpolitikai dokumentumok elkészítése a hangsúly, hanem az, hogy a résztvevők – különösen a tanulók – **felismerjék a szakpolitika alakításához való jogukat**, és gyakorolják erre irányuló képességeiket. A folyamat a magabiztosságról, az egyértelműségről és a közös célról szól. Segít a csoportoknak átalakítani élettapasztalataikat és tudásukat konkrét változási javaslatokká.

Ez a terület az ENHANCE akcióterv kritikus ellenőrzőpontjaként is szolgál: hogyan segített az akcióterv új gondolkodásmódok felszínre kerülésében? Hol támogatta vagy korlátozta a merész ötletek megjelenését? Ezek a reflexiók közvetlenül beépülnek a projekt átfogóbb értékelési és érdekképviseleti munkájába.

A terület céljai

A terület végére a résztvevőknek a következőket kell tenniük:

- Azonosítsa a tanulók véleménynyilvánítását, részvételét vagy befogadását befolyásoló kulcsfontosságú szakpolitikai területeket;
- Fogalmazzon meg világos és releváns javaslatokat a változtatásokra vonatkozóan;
- Gondolja át, hogy kinek kell hallania az üzenetüket (szakpolitikai célpontok, intézmények stb.);
- Értékelje, hogy az ENHANCE akcióterv hogyan segítette (vagy akadályozta) ezt a folyamatot.

Javasolt keretezési kérdések

- Melyik az az egyetlen szabályozás (helyi, országos, intézményi, uniós), amely korlátozza a felnőttképzésben való részvételt?
- Mit kellene megváltoztatni ebben a szabályzatban – és hogyan nézne ki egy jobb verzió?
- Kinek a kezében van a hatalom ahhoz, hogy ez a változás bekövetkezzen?
- Hogyan vehetnek részt a tanulók és a szakemberek a változás alakításában, nyomon követésében vagy megvalósításában?

Javasolt tevékenységek

Feladat: „A tapasztalattól az ajánlásig”*(45–60 perc)*

1. lépés – Reflexió (10–15 perc)
Minden résztvevő egyénileg vagy párban reflektál:

- Mit hallottunk a korábbi területeken, ami szakpolitikai hiányosságokra mutatott rá?

- Mi az az egy probléma, ami sürgősnek és megváltoztathatónak tűnik?

2. lépés – Csoportmunka (20–25 perc)
A résztvevők kis csoportokban dolgoznak, hogy megválaszolják a következő három kérdést:

1. **Min kellene változtatni a politikában?**
   Legyen a lehető legpontosabb: finanszírozási szabályok, konzultációs folyamatok, tantervtervezés, hozzáférési kritériumok, nyelvi támogatás stb.

2. **Kinek kell ezt hallania?**
   Azonosítsa a releváns döntéshozó(ka)t: pl. minisztériumi tisztviselők, helyi önkormányzatok, oktatási intézmények, uniós szereplők stb.

3. **Hogyan segítette vagy hátráltatta az akcióterv ezt a véleménynyilvánítást?**
   Az akcióterv lépései és vizuális ábrázolása támogatták-e a tiszta gondolkodást? Hiányoztak-e belőle kulcsfontosságú kérdések vagy szakaszok?

3. lépés – Megosztás és szintetizálás (10–15 perc)
Minden csoport 1-2 kulcsfontosságú ajánlást tesz, és megválaszolja a három fő kérdést. A csoportvezetők rögzítik az eredményeket, amelyeket a jelentéskészítésben és az eszköztár kidolgozásában fognak felhasználni.

Tippek a facilitátoroknak

- Nyugtassa meg a résztvevőket: nem kell „politikai szakértőnek" lenniük ahhoz, hogy lássák, mi kell változni.
- Támogassa az egyértelműséget és a megvalósíthatóságot, de ne korlátozza az ambíciókat – ez egy olyan tér, ahol **gyakorolhatják a hatalmat**.
- Értékelje a résztvevők élettapasztalatából és szakmai gyakorlatából származó tudást.
- Gondoskodjon arról, hogy a csoportmunka során a tanulókat ne nyomják el az intézményi hangok.

Link az akciótervhez

Ez a terület több akcióterv-pont mentén támogatja az előrelépést, és az itt azonosított ajánlások **az akcióterv lépéseiként, új útvonalakként vagy alternatív útvonalakként** szolgálhatnak. Kérje meg a résztvevőket, hogy javasolják, milyen szerepet töltenének be ajánlásaik.

5. terület: Új útvonalak és zsákutcák kezelése

Miért kell beszélnünk arról, ami rosszul megy?

Bármely átalakulási folyamat – különösen az, amely a tanulók részvételét és a politika változását is magában foglalja – akadályokba ütközik. Ezek közül néhány külső (intézményi ellenállás, finanszírozás hiánya), néhány belső (kiégés, a véleménynyilvánítástól való félelem), mások pedig rendszerszintűek (egyenlőtlenség, bürokrácia, szimbolikus gesztusok). Ez a terület teret teremt ezeknek az akadályoknak a kezelésére, nem a kudarc jeleiként, hanem *felhívásként az alkalmazkodásra, a reflexióra és a kollektív ellenállásra*.

Az ENHANCE akcióterv keretében ez a terület az **Útvonal-módosítások** (stratégiaváltások, fókuszeltolódások) és a **zsákutcák** (azok a pillanatok, amikor a cselekvés megakad vagy lehetetlenné válik) megnevezéséről szól. Ezek a tapasztalatok nem kudarcok – hanem a tanulás, az érdekérvényesítés és a rendszer átalakításához elengedhetetlen adatok.

A terület céljai

A foglalkozás végére a résztvevők:

- meghatározzák azokat a pillanatokat a gyakorlatukban vagy érdekképviseletükben, amikor a hangot adó kezdeményezések nehézségekbe ütköztek vagy kudarcot vallottak;
- megosztják, hogyan alkalmazkodtak, vagy milyen tanulságok születtek;
- felismerik azokat a mintákat, amelyek gátolják a tanulók hangjának érvényesülését vagy a rendszerbeli változást;
- őszinte reflexió és egymás támogatása révén kollektív rezilienciát építenek.

Ez a terület erősíti az akcióterv *integritását*: az akadályok nélküli akcióterv fikció. Ezen feszültségek feltérképezése és megnevezése hitelesebbé és hasznosabbá teszi az egész folyamatot.

A párbeszédet keretező kérdések

- Próbáltál már valaha hangot adni a tanulóknak vagy összegyűjteni a véleményüket… és falba ütköztél?
- Mely rendszerek vagy struktúrák nehezítik a tanulók hangjának meghallgatását?
- Mit tettél erre a válaszként – irányt váltottál, feladtad, támogatást kerestél?
- Milyen mintákat veszünk észre az ellenállásról vagy a nehézségekről szóló történeteinkben?
- Mi lenne szükséges ezeknek az ismétlődő akadályoknak a leküzdéséhez?

Javasolt tevékenység: „A fal és a híd”*(45–60 perc)*

1. lépés – Történetkörök (20 perc)
Kis csoportokban (3-4 fő) kérje meg a résztvevőket, hogy meséljenek egy rövid történetet egy olyan időszakról, amikor:

- A tanulók hangját hirdető kezdeményezés erős ellenállásba ütközött
- A hangjukat (vagy valaki másét) nem vették komolyan
- Egy ígéretes intézkedés „zsákutcába” jutott (politika, finanszírozás, belső hatalmi dinamika stb.)

Ösztönözd az őszinte, nem performansz jellegű történetmesélést. Nem a kidolgozott narratívákról van szó, hanem arról, hogy láthatóvá tegyük a küzdelmet.

2. lépés – Mintázatok feltérképezése (10–15 perc)
Egy nagy lapon vagy táblán minden csoport leírja a történetekben hallott akadályokat (pl. kapuőrség, időhiány, alacsony önbizalom, politikai ellenállás, visszacsatolás hiánya). Emeld ki az ismétlődő témákat.

3. lépés – Faltól a hídig (15–20 perc)
Most váltsunk nézőpontot: mi segített a résztvevőknek előrelépni – vagy mi segíthet legközelebb? Írjuk fel ezeket a „hidakat” a „falak” mellé. Ilyenek lehetnek például:

- Kortárs támogatás
- A tanulók bevonása a folyamat korábbi szakaszába
- Partnerség a civil szervezetekkel vagy szövetségesekkel a rendszerben
- Nyelvváltás vagy érvelés átfogalmazása

Opcionális kiegészítés: Rendszerreflexió

A moderátorok felkérhetik a csoportot, hogy helyezzék el az azonosított „falakat” és „hidakat” magán az **ENHANCE akcióterven.**. Hol jelennek meg ezek az akadályok általában a folyamatban? Vannak-e olyan szakaszok, amelyek sebezhetőbbek, mint mások? Ez segít finomítani az akciótervet a jövőbeli használatra.

Tippek a moderátornak

- Normalizálja a kihívásokat és a kudarcokat – ezek a valódi változás részét képezik.
- Ne tekintse a „zsákutcákat” végpontoknak, hanem olyan helyeknek, amelyek újragondolást igényelnek.
- Figyeljünk oda a csendekre — néha az, amit *nem* mondanak ki, tárja fel a strukturális problémákat.

- Legyünk tudatában az érzelmi terhelésnek; biztosítsunk időt a lezárásra és támogatásra, ha nehéz élmények merülnek fel.

Hogyan erősíti ez a terület az akciótervet

Ez a terület egy valóságpróba. Gazdagítja az akciótervet azáltal, hogy bemutatja a következőket: **visszacsatolási hurkok**, lehetővé téve a folyamat számára a kudarc, az ellenállás vagy az eltérítés elismerését és integrálását. Ezáltal az akcióterv nemcsak realisztikusabbá, hanem használhatóbbá is válik.

6. terület: Adatgyűjtés

Miért fontos a dokumentálás?

A felnőttképzésben a tanulók hangjának erősítésére irányuló út mélyen tapasztalati jellegű – de ahhoz, hogy tartós hatást gyakoroljon, ezt a tapasztalatot dokumentálni, értelmezni és megosztani kell. A 6. terület biztosítja, hogy a műhelyek során felszínre kerülő értékes betekintések, innovációk és feszültségek ne tűnjenek el a foglalkozás végén. Az adatgyűjtés nemcsak az értékeléshez, hanem a tanuláshoz, az érdekképviselethez és a jövőbeli megismétléshez is elengedhetetlen.

Ez a terület nem a szabályok betartásának ellenőrzéséről szól – hanem a résztvevőkkel **együtt** való reflexió és tanulás kultúrájának kialakításáról. Minden ötlet, érzelem, akadály vagy idézet hozzájárulhat a jövőbeli politikák kialakításához, az ENHANCE akcióterv felülvizsgálatához, valamint ahhoz, hogy a felnőtt tanulókat az oktatási átalakulás társszerzőiként ismerjék el.

Az ENHANCE műhelymunka adatlapja

Ez a terület bemutatja és támogatja a **Műhely adatlap – akcióterv tesztelése az inkluzív felnőttképzési politika érdekében** használatát, egy olyan eszközt, amelyet az ENHANCE konzorcium fejlesztett ki a műhely valamennyi területén gyűjtött gazdag, többdimenziós adatok rögzítésére.

Ezt az eszközt a **moderátoroknak és társmoderátoroknak** kell kitölteniük – ideális esetben valós időben vagy közvetlenül a foglalkozás után. Felépítése a következőket szolgálja:

- Közvetlen összhangot teremt a **műhelyterületek menetével**;
- **Kvantitatív és kvalitatív információkat** egyaránt rögzít;
- Támogatja a több helyszínről származó **megállapítások összesítését**;

- Lehetővé teszi a projektcsapat számára a minták, hiányosságok, innovációk és feszültségek azonosítását.

Az eszköz használatának keretei

A facilitátorokat a következőkre ösztönzik:

- **Ismertessék a résztvevőkkel** az adatgyűjtés célját a workshop-sorozat kezdetén;
- Biztosítsák a résztvevőket arról, hogy az adatok névtelenek lesznek, és azokat reflexióra, nem pedig ítélkezésre használják fel;
- **Vonják be a társ-facilitátorokat vagy jegyzetelőket**, amennyiben lehetséges, hogy elkerüljék az egyedül történő dokumentálás terhét;
- Használjanak idézeteket, vizuális elemeket vagy érzelmi megfigyeléseket **a résztvevők beleegyezésével**, különösen akkor, ha fotókról vagy személyes reflexiókról van szó;
- Tegye az eszközt **láthatóvá és nyitottá a visszajelzésekre** — kezelje közös erőforrásként, ne rejtett ellenőrzőlistaként.

Etikai szempontok

- **Tájékozott beleegyezést** kell beszerezni azonosítható adatok, fotók vagy közvetlen idézetek gyűjtésekor.
- Hagyjon teret a **beleegyezés megtagadására vagy visszavonására** bármikor.
- Biztosítsa az eszköz **hozzáférhetőségét** — nem szabad, hogy akadályt jelentsen a különböző kommunikációs vagy feldolgozási stílusú facilitátorok számára.
- Ha a jegyzeteket később lefordítja, tartsa meg az **eredeti jelentést és árnyalatokat**, amennyire csak lehetséges.

Az adatok felhasználása a változáshoz

Az ezen a területen összegyűjtött információk:

- Támogatják az **ENHANCE akcióterv folyamatos finomítását**;
- Alapul szolgálnak a nemzeti és uniós szintű **politikai ajánlásokhoz**;
- Hozzájárulnak az **eszköztár fejlesztéséhez**, podcastokhoz és esettanulmányokhoz;
- Dokumentált, látható módon elismerik a felnőtt tanulók és a közösségi oktatók hozzájárulását.

Jelentések az ENHANCE workshopokról | Tapasztalataink

Magyarország

	Válasz/Megfigyelés
Műhelyinformációk	●Dátum: 2026.03.04. ●Helyszín / Formátum (személyesen/online): das kollektiv, Linz / személyesen ●Moderátorok: Kim Carrington ●Műhely száma (ha sorozat része): 1/1 ●Tesztelés alatt álló akcióterv-megközelítés: 2,5 órás szuperrövid ülés, amely az 1., 3., 4. és 5. modulra összpontosít
Műhelyinformációk (1. modul: Helyszínbeállítás)	A workshopra 2026. február 17-én, Pécsett, személyes részvétellel került sor. A workshopot az Nevelők Háza Egyesületének (NHE) kollégái vezették. Ez egy önálló workshop volt, amely az ENHANCE akcióterv tesztelésére és reflexiójára összpontosított. Az akciótervet rugalmas és folyamatosan fejlődő eszközként mutatták be, és a résztvevőket arra ösztönözték, hogy kapcsolják össze saját tapasztalataikkal és kontextusaikkal. A foglalkozás elején Dixit kártyákat használtak jégtörőként, segítve a résztvevőket abban, hogy személyes és intuitív módon átgondolják, mit jelent számukra a „tanulói hang” fogalma. 4fb5d691-601d-4ad9-879b-2ea01204e241.jpg

	Válasz/Megfigyelés
Résztvevői profil (2. modul: Közösségek építése)	Összesen 6 résztvevő volt. A csoport főként felnőtt tanulókból és oktatásban dolgozó szakemberekből állt. A résztvevők különböző háttérrel és korosztályokból érkeztek, ami sokszínű és nyitott légkört teremtett a beszélgetésekhez. Legtöbbjüknek volt némi korábbi tapasztalata a felnőttképzésben, akár tanulóként, akár facilitátorként. A tanulói hang fogalmával kapcsolatos ismereteik változóak voltak, de összességében alapvető ismeretekkel rendelkeztek, és példákon keresztül is el tudtak gondolkodni rajta. A workshop munkanyelve magyar volt, de az anyagokat angolul használtuk, mivel minden résztvevő angolul is beszél. A közösségépítés támogatása érdekében a résztvevők részt vettek a „Megosztunk / Nem osztunk meg" tevékenységben is, amely egyszerű és lebilincselő módon segített feltárni a közös tapasztalatokat és különbségeket.
Ötletek és hozzájárulások (3. modul: A gyakorlat meghatározása)	A résztvevők hangsúlyozták, hogy a tanuló hangja már jelen van apró, informális módokon, de gyakran nem ismert vagy strukturált. Kiemelték a biztonságos és támogató környezet megteremtésének fontosságát, ahol az emberek kényelmesen érzik magukat a beszéd során. Egyesek azt javasolták, hogy az akcióterv legyen kevésbé lineáris és rugalmasabb, tükrözve a tanulás és a részvétel folyamatos és ciklikus jellegét. Nagy hangsúlyt fektettek az egyszerűbb és könnyebben hozzáférhető nyelv használatára is, hogy az eszközt mindenki megérthesse.

	Válasz/Megfigyelés
	A foglalkozás során a résztvevők művészeti alapú módszereket alkalmaztak tapasztalataik kifejezésére a „hang folyója” tevékenységen keresztül, ahol vizuálisan ábrázolták azokat a pillanatokat, amikor meghallgatva, elhallgattatva vagy felhatalmazva érezték magukat. Ez segített a mélyebb reflexióban és támogatta a személyesebb megosztást. A résztvevők saját tapasztalataikból származó példákat osztottak meg, ahol a párbeszéd, a bizalom és a személyes kapcsolatok kulcsszerepet játszottak a részvétel lehetővé tételében. Az informális beszélgetéseket, a kortársak támogatását és a közösségi alapú tevékenységeket fontos gyakorlatként említették, amelyek segítenek a tanulók hangjának felerősítésében.
Politikai hatásvizsgálatok **(4. modul: Szabályzat kidolgozása)**	A résztvevők úgy vélték, hogy a politikáknak befogadóbbá és a tanulók valós igényeire reagálóbbá kellene válniuk. Kiemelték a tanulók közvetlen bevonásának fontosságát a döntéshozatali folyamatokba, nemcsak konzultációs felekként, hanem aktív közreműködőkként is. A kulcsfontosságú szereplők, akiknek ezeket az üzeneteket hallaniuk kell, a helyi önkormányzatok, az oktatási intézmények és a különböző szintű politikai döntéshozók. Az akcióterv segített a résztvevőknek strukturálni gondolataikat és összekapcsolni a személyes tapasztalataikat a tágabb, rendszerszintű problémákkal, bár időnként elvontnak tűnt, és további magyarázatot igényelt.

	Válasz/Megfigyelés
Azonosított útvonalak (5. modul: Átirányítások és zsákutcák)	A csoport egyetértett abban, hogy az erős kapcsolatok kiépítése és a folyamatos párbeszéd fenntartása elengedhetetlen a változás befolyásolásához. Egy közösen azonosított út a kis, helyi kezdeményezésekből való kiindulás, majd ezek fokozatos összekapcsolása nagyobb rendszerekkel. Ugyanakkor a résztvevők megjegyezték, hogy az előrehaladás gyakran lassú és külső tényezőktől, például a finanszírozástól vagy az intézményi nyitottságtól függ. Alternatív megközelítésekként említhető az informális hálózatokon, partnerségeken és közösségi kezdeményezéseken keresztüli munka, amennyiben a hivatalos csatornák nem elérhetők.
Feszültség- / súrlódási pontok **(5. modul: Átirányítások és zsákutcák)**	Bizonyos feszültségek merültek fel strukturális akadályok, például a korlátozott erőforrások, az időhiány és az intézményi merevség körül. A résztvevők úgy vélték, hogy a magyar kontextusban a döntéshozatali folyamatok gyakran centralizáltak, ami megnehezítheti a helyi kezdeményezések és a tanulók hangjainak eljutását a politikai döntéshozókhoz. Azt is megjegyezték, hogy a „tanulói hang” koncepcióját nem mindig értik azonnal. Sok esetben mind a tanulók, mind az oktatók a hagyományosabb, felülről lefelé irányuló rendszerekhez szoktak, ahol a részvétel nem elvárt vagy beágyazott gyakorlat. Ennek eredményeként a tanulók nem feltétlenül tekintik magukat aktív közreműködőknek, és gyakran hiányzik belőlük a véleménynyilvánításhoz szükséges önbizalom vagy szokás. Néhány

	Válasz/Megfigyelés
	nyugat-európai kontextushoz képest ez a fajta részvételi gondolkodásmód kevésbé megalapozott, és a meghallgatás iránti igény nem mindig van explicit módon jelen. Kihívások merültek fel az érdemi részvétel korlátozott lehetőségeivel kapcsolatban is, mivel a konzultációs folyamatok nem mindig átláthatóak vagy hozzáférhetőek. A résztvevők megemlítették, hogy még ha vannak is terek a párbeszédre, azok nem mindig vezetnek valódi változáshoz, ami csökkentheti a motivációt és a bizalmat. A nyelvi és terminológiai problémákat is akadályként azonosították, különösen akkor, ha a szakpolitikával vagy projekttel kapcsolatos nyelvezet túl elvonttá vagy technikaivá válik. Ez kizárhatja azokat a tanulókat, akik kevésbé ismerik az ilyen keretrendszereket. Ezen kihívások ellenére a csoport nyitott és elkötelezett maradt, és közös volt a hajlandóság arra, hogy átgondolják, hogyan lehetne fokozatosan kezelni ezeket az akadályokat.
Érzelmi utazás	A résztvevők eleinte kíváncsiak és kissé visszafogottak voltak, amit a Dixit kártyák használata is segített nekik személyesebben kapcsolódni a témához. Ahogy a

	Válasz/Megfigyelés
	foglalkozás előrehaladt, egyre nyitottabbá és bevonódóbbá váltak, különösen a művészetalapú „hangfolyam” tevékenység és a csoportos gyakorlatok során. A résztvevők a „hang folyója” tevékenység során művészeti alapú módszereket alkalmazva rajzokat és vizuális ábrázolásokat készítettek. Ezek személyes térképeket, szimbólumokat és a tapasztalataikat tükröző kulcsszavakat tartalmaztak. További jegyzeteket és reflexiókat rögzítettek a csoportos megbeszélések során. Voltak mélyebb reflexiós pillanatok, amikor a résztvevők vizualizálták és megosztották személyes tapasztalataikat. A workshop végére kapcsolat, kölcsönös megértés és óvatos optimizmus érzése uralkodott el. A résztvevők kifejezték, hogy értékes volt különböző nézőpontokat meghallgatni, és elgondolkodni saját szerepükön a tanulási folyamatok alakításában.
Moderátori reflexiók	Meglepő volt, hogy a résztvevők milyen gyorsan nyitottak meg magukat és vettek részt értelmes beszélgetésekben, különösen kreatív és vizuális módszerek alkalmazása révén. A kis csoportlétszám személyesebb és interaktívabb dinamikát támogatott. Ami jól működött, az a reflektív, vizuális és beszélgetés alapú tevékenységek kombinációja volt.

	Válasz/Megfigyelés
	Az akcióterv egyes részei további magyarázatot igényeltek, mivel a fogalmak nem mindig voltak azonnal egyértelműek. A jövőben hasznos lenne egyszerűsíteni a nyelvet és konkrétabb példákkal segíteni a megértést.

1. melléklet: Lebonyolítási ellenőrzőlista

Ez az ellenőrzőlista segíti a facilitátorokat az ENHANCE Roadmap workshopok előtt, alatt és után. Segít biztosítani a következetességet, a biztonságot, az akadálymentességet és a módszertan részvételi alapelveivel való összhangot.

A MŰHELY ELŐTT

✔Tartalom és tervezés

- Olvassa át mind a hat területet, és ismerje meg a folyamat menetét
- Határozza meg a foglalkozás(ok) céljait és várható eredményeit
- Válassza ki/igazítsa a tevékenységeket a csoport helyzetéhez

✔Résztvevők és kommunikáció

- Meghívó, napirend és akadálymentesítési információk előzetes megosztása
- Hozzájárulás gyűjtése a részvételhez, fényképek vagy adatok gyűjtéséhez, ha alkalmazható
- Tisztázd az elvárásokat a társ-moderátorokkal vagy jegyzetelőkkel

✔Anyagok és eszközök

- Nyomtassa ki vagy készítse el az ENHANCE akciótervét (poszter vagy diák)
- Műhelymunka adatlap és dokumentációs eszközök (toll/papír, digitális sablonok) elkészítése
- Eszközök rendszerezése: filctollak, post-it cetlik, flipchartok, digitális eszközök (Jamboard, Miro stb.)

✔Tér és hozzáférés

- Ellenőrizze a helyszín akadálymentességét (fizikai hozzáférés, jelzések, mosdók, hangtechnika)
- Biztosítsa az inkluzív részvételt (fordítás, tolmácsolás, szükség esetén csendes helyek)
- Tesztelje a technikai felszerelést (projektor, mikrofonok, internetkapcsolat)

A MŰHELY ALATT

✔Hangnem és kultúra

- A kezdéskor állapodjon meg a közösségi szabályokról
- Teremtsen teret a különböző típusú hozzájárulásoknak (szóbeli, írásbeli, vizuális)
- Biztosítsa a kiegyensúlyozott részvételt — a tanulók véleményét helyezze előtérbe

✔Facilitációs gyakorlat

- Használjon nyitott, befogadó kérdéseket
- Tisztelettel fogadja el a feszültségeket és a különböző nézőpontokat
- Szükség esetén módosítsa az időt és a menetet — a sebesség helyett a mélységet helyezze előtérbe

✔Dokumentáció

- Készítsen jegyzeteket a Műhely adatlap segítségével
- Rögzítse az idézeteket, fényképeket, érzelmi állapotokat a résztvevők beleegyezésével
- Jegyezze fel a súrlódási pontokat, az alkalmazkodást vagy a mélyreható betekintéseket

A MŰHELY UTÁN

✔Nyomon követés

- Tartson értékelő megbeszélést a társszervezőkkel vagy a jegyzetelőkkel
- Töltse ki a Műhely adatlap hiányzó adatait
- Küldjön köszönő üzenetet a résztvevőknek, és tájékoztassa őket a következő lépésekről (ha van ilyen)

✔Tükörkép

- Mi működött jól? Mi nem? Mi lepett meg?
- Mit csinálna másképp legközelebb?
- Küldje el vagy archiválja az adatokat és a reflexiókat az ENHANCE projektcsapat számára

2. melléklet: Műhelymunkák mintatervei

Ezek az ENHANCE Roadmap műhelymunkák **minta-napirendjei**. Mindegyik a helyi körülményekhez, a csoport méretéhez vagy a lebonyolítási formátumhoz (személyes vagy online) igazítható.

Első lehetőség: 1 napos intenzív workshop (5 óra)

Időpont	Terület / Tevékenység
09:30 – 10:00	Érkezés, üdvözlés, szervezési kérdések
10:00 – 10:15	**1. terület**: A helyzet felvázolása + a Roadmap bemutatása
10:15 – 10:45	**2. terület** Közösségépítés (1 tevékenység)
10:45 – 11:30	**3. terület** Gyakorlatok meghatározása + Feltérképezési gyakorlat
11:30-11:45	**Könnyű ebéd**
11:45 – 13:00	**4. terület** Irányelvek kidolgozása + csoportmunka
13:00 – 14:00	**5. terület**: Átirányítások és zsákutcák
14:00 – 15:00	Összefoglalás és reflexiók

Második lehetőség: 2 órás szuperrövid ülés

Idő	Terület / Tevékenység
00:00 – 00:10	Üdvözlet és célkitűzések
00:10 – 00:30	**1. terület**: A helyzet felvázolása + az akcióterv áttekintése
00:30 – 01:00	**3. terület** Gyakorlat azonosítása (gyors térképezés)
01:00 – 01:40	**4-5. terület** Gyorsan átgondolt szakpolitikai gondolatok és átirányítások
01:40 – 02:00	Csoportos kijelentkezés és záró gondolatok

Harmadik lehetőség: Többnapos sorozat (pl. 1 x 1 órás foglalkozás + 2 × 2 órás foglalkozás)

1. foglalkozás: Alapismeretek - Online 1 óra

- 1. terület: A helyzet felvázolása
- 2. terület: Közösségépítés

2. foglalkozás: Gyakorlat és politika – személyes találkozó, 2 óra

- 3. terület: Gyakorlatok meghatározása
- 4. terület: Szabályzattervezés

3. foglalkozás: Komplexitás és folytonosság - 2 óra személyesen

- 5. terület: Átirányítások és zsákutcák
- 6. terület: Adatgyűjtés + Reflexiók

3. melléklet – Az adatlap

	Adatpont / kérdés	**Válasz/Megfigyelés**
Műhelyinformációk (1. terület: Helyszínbeosztás)	Dátum: Helyszín / Formátum (személyes/online): Moderátorok: Műhely száma (ha sorozat része): Tesztelt akcióterv-megközelítés:	
Résztvevői profil (2. terület: Közösségek építése)	Résztvevők száma: Szerepkörök (pl. tanuló, oktató, döntéshozó, segítő): Demográfiai adatok (életkor, nem, háttér): Felnőttképzésben szerzett tapasztalat (rövid leírás): A tanulói hanggal való ismeretség (1–5-ös skála + megjegyzések): Beszélt nyelv(ek): Akadálymentesítési/támogatási igények	
Ötletek és hozzájárulások (3. terület: A gyakorlat meghatározása)	A résztvevők által javasolt ötletek: Egy akcióterv lépésének javítása Lépés módosítása vagy cseréje A tanulók hangjának jobb figyelembevétele érdekében Megosztott innovatív gyakorlatok (formális vagy informális):	

	Konkrét lépésekhez kapcsolódó konkrét gyakorlatok	
A szakpolitikai hatások elemzése (4. terület: Szabályzattervezés)	Miben hisznek a résztvevők? *Kellene* változás a politikában? Kinek kell ezt hallania? (politikai döntéshozók célcsoportja) Hogyan segítette vagy hátráltatta az akcióterv ezt a kifejezést?	
Azonosított útvonalak (5. terület: Átirányítások és zsákutcák)	Elsődleges útvonal: A leginkább elfogadott út a szakpolitikai beépítéshez A résztvevők által validált lépések és allépések Másodlagos útvonalak / alternatívák: Eltérő javaslatok Kontextusspecifikus stratégiák Feltételes fogalmak („ha X, akkor Y")	
Feszültség-/súrlódási pontok (5. terület: Átirányítások és zsákutcák)	Feszültséghez kapcsolódó téma vagy akcióterv lépése: A feszültség típusa: Fogalmi (pl. nézeteltérés a definíciókban) Strukturális (pl. idő, finanszírozás) Érzelmi (pl. kirekesztettség érzése) Kulturális (pl. nyelv, normák) 🎬 Idézetek vagy jegyzetek:	
Érzelmi utazás	🎬 Használjon érzelmi idővonalat, vagy merítsen a résztvevők reflexióiból. 🎬 Ellenőrzőpontok (ülés előtt / közben / után): Megfigyelt/megosztott érzelmek Érzelmi csúcsok/mélypontok Frusztráltság / remény / felhatalmazás pillanatai	

6. terület: Vizuális és médiadokumentáció	Készített fotók (referencia fájlnevek): Készített rajzok / diagramok / térképek: Post-it cetlik / táblára készült felvételek: Hangulattáblák / Vizuális metaforák használata: *Jegyzet:* Szükség esetén külön is mellékeljen reflexiókat vagy elemzéseket a vizuális adatokról.	
A moderátor reflexiói	Mi lepte meg? Mi működött jól? Mi nem jött be a csoportnak? Javasolt fejlesztések az akciótervhez vagy a folyamathoz	